

Date: 7th September-2026

INFLYATSIYA DAVRIDA SHAXSIY BYUDJETNI REJALASHTIRISH VA BIRINCHI INVESTITSIIYALAR

Sobirjonova Omina

Nizomiy nomidagi O'zMPU Tarix fakulteti "Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va
huquq ta'limi" yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada inflyatsiya sharoitida shaxsiy byudjetni samarali rejalashtirish, daromad va xarajatlarni muvozanatlashtirish hamda moliyaviy barqarorlikni ta'minlash masalalari yoritilgan. Inflyatsiya natijasida pul mablag'larining xarid qobiliyati pasayishi shaxsiy moliyaviy qarorlarni oqilona qabul qilish zaruratini oshiradi. Maqolada byudjet tuzish, xarajatlarni ustuvor yo'nalishlarga ajratish, favqulodda holatlar uchun moliyaviy zaxira shakllantirish va ortiqcha xarajatlarni kamaytirishning ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, moliyaviy savodxonlikni oshirish, investitsiya vositalarini o'rganish va birinchi investitsiyalarni amalga oshirishda risk va daromadlilik nisbatini hisobga olish masalalariga e'tibor qaratiladi. Tadqiqot natijasida inflyatsiya davrida shaxsiy mablag'larni boshqarishning tizimli yondashuvi moliyaviy xavflarni kamaytirish va uzoq muddatli moliyaviy maqsadlarga erishishda muhim ahamiyatga ega ekanligi asoslanadi.

Kalit so'zlar: inflyatsiya, shaxsiy byudjet, moliyaviy savodxonlik, investitsiya, jamg'arma, daromad, xarajat, moliyaviy rejalashtirish, risk, moliyaviy barqarorlik.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы эффективного планирования личного бюджета в условиях инфляции, сбалансированного управления доходами и расходами, а также обеспечения финансовой устойчивости. Снижение покупательной способности денежных средств вследствие инфляции повышает необходимость принятия рациональных личных финансовых решений. В статье анализируется значение составления бюджета, распределения расходов по приоритетным направлениям, формирования финансовой подушки безопасности и сокращения необязательных расходов. Особое внимание уделяется повышению финансовой грамотности, изучению инвестиционных инструментов и учету соотношения риска и доходности при осуществлении первых инвестиций. В результате исследования обосновывается, что системный подход к управлению личными финансами в период инфляции способствует снижению финансовых рисков и достижению долгосрочных финансовых целей.

Ключевые слова: инфляция, личный бюджет, финансовая грамотность, инвестиции, сбережения, доходы, расходы, финансовое планирование, риск, финансовая устойчивость.

Abstract: This article examines effective personal budget planning during periods of inflation, balanced management of income and expenses, and the importance of maintaining financial stability. As inflation reduces the purchasing power of money, individuals need to make more rational and informed financial decisions. The article analyzes the importance of budgeting, prioritizing expenses, building an emergency fund, and reducing unnecessary spending. Particular attention is given to improving financial

Date: 7th September-2026

literacy, understanding investment instruments, and considering the relationship between risk and potential return when making first investments. The study concludes that a systematic approach to personal financial management during inflation can help reduce financial risks and support the achievement of long-term financial goals.

Keywords: inflation, personal budget, financial literacy, investment, savings, income, expenses, financial planning, risk, financial stability.

Bugungi kunda hayotimizda eng ko'p eshitadigan va amalda his qiladigan tushunchalardan biri bu — inflyatsiyadir. Oddiyroq qilib aytganda, kecha 50 ming so'mga olgan narsamizni bugun 60-70 ming so'mga olayotganimiz, ya'ni pulimizning qadr-qimmati sekin-asta pasayib borayotgani barchamizga tanish holat. Ko'pchilik narx-navo oshganda faqat daromad kamligidan shikoyat qiladi. Lekin masalaning ikkinchi va eng muhim tomoni bor: qo'limizdagi pulni qanday boshqarayapmiz va uni qanday saqlab qolayapmiz? Ushbu inshoda men inflyatsiya sharoitida shaxsiy byudjetni qanday rejalashtirish va birinchi investitsiya qadamlarini qanday tashlash kerakligi haqidagi o'z fikr va qarashlarimni bayon qilmoqchiman.

1. Inflyatsiya va uning kundalik hayotimizga ta'siri

To'g'risini aytsam, ilgari men uchun inflyatsiya faqat televizor yoki yangiliklarda gapiriladigan murakkab iqtisodiy termin edi. Lekin kundalik xarajatlarni kuzatib borishni boshlaganimdan keyin, bu narsa har birimizning hamyonimizga bevosita ta'sir qilishini tushundim. Agar pulimiz shunchaki uyda, naqd ko'rinishda tursa, u vaqt o'tishi bilan o'z-o'zida "erib" boradi. Masalan, bugungi 1 million so'm bilan bir yildan keyingi 1 million so'mning xarid qobiliyati bir xil bo'lmaydi. Shuning uchun ham inflyatsiya davrida shunchaki "pul yig'ish" yetarli emas, balki u pulni to'g'ri boshqarish va ishlatishni o'rganish zarur deb hisoblayman.

2. Shaxsiy byudjetni rejalashtirish:

Moliyaviy tartibning eng birinchi qadami — bu har bir tiyinning hisobini bilish. Ko'pincha pulimiz qayerga ketganini bilmay qolamiz va oy oxirida "pulim yetmay qoldi" deymiz. Bir oy davomida qilingan barcha xarajatlarni (hatto eng kichiklarini ham) bloknotga yoki telefondagi ilovaga yozib borish kerak. Bu bizga keraksiz xarajatlarimizni aniqlashga yordam beradi. Kerakli va keraksiz xarajatlarni ajratish: Masalan, oziq-ovqat, kommunal to'lovlar va yo'lkira — bu zaruriy xarajatlar. Lekin har kuni ko'chada kofe ichish yoki keraksiz obunalarga pul to'lash kabi narsalarni biroz cheklash mumkin.

50/30/20 qoidasi: Bu juda oddiy va qulay usul. Topgan daromadimizning 50 foizini zaruriy ehtiyojlarga, 30 foizini shaxsiy xohish-istaklarga va kamida 20 foizini jamg'arma hamda investitsiyaga ajratish lozim.

3. Moliyaviy xavfsizlik yostig'i

Inflyatsiya davrida birinchi investitsiyani kiritishdan oldin har bir insonda "zaxira puli" bo'lishi shart deb o'ylayman. Buni iqtisodchilar "xavfsizlik yostig'i" deyishadi. Bu pul kutilmagan vaziyatlarda (masalan, to'satdan topshiriqlar, kasallik yoki ish joyini o'zgartirish kerak bo'lganda) asqotadi. Mening qarashimcha, bu zaxira puli kamida 3 oylik asosiy xarajatlarimizni qoplay oladigan miqdorda bo'lishi va har doim tez ishlatish

Date: 7th September-2026

mumkin bo'lgan xavfsiz joyda (masalan, bankdagi moslashuvchan depozitda) turishi kerak.

4. Birinchi investitsiyalar: Xavf-xatarlar va to'g'ri tanlov

Byudjetimizda ortiqcha pul paydo bo'lgach, uni ko'paytirish haqida o'ylay boshlaymiz. Lekin boshlovchilar uchun investitsiya qilish biroz qo'rqinchli tuyulishi mumkin. Chalkashib ketmaslik va bor puldan ayrilib qolmaslik uchun nimalarga e'tibor berish kerak? Eng birinchi investitsiya — bu o'zimizga qilingan sarmoya: Menimcha, yoshlikda va boshlang'ich bosqichda eng yaxshi investitsiya bu — o'z bilimimiz, til o'rganishimiz va yangi kasbiy ko'nikmalarga tikilgan puldir. Chunki yaxshi mutaxassis bo'lsak, daromadimiz inflyatsiyadan ko'ra tezroq o'sadi. Bank depozitlari va obligatsiyalar: Boshlovchilar uchun eng xavfsiz va tushunarli yo'l — bu bank omonatlari. Ular hech bo'lmaganda inflyatsiya ta'sirini kamaytiradi va pulni xavfsiz saqlaydi.

Katta tavakkalliklardan qochish: Tushunmagan sohalarga, tez boyib ketishni va'da qiladigan shubhali loyihalarga (masalan, moliyaviy piramidalarga) pul tikmaslik kerak. Inflyatsiya sharoitida shaxsiy moliyani to'g'ri boshqarish insonning moliyaviy barqarorligini ta'minlashning muhim shartlaridan biridir. Narxlarning oshib borishi daromad va xarajatlarni muntazam nazorat qilish, xarajatlarni ustuvorlik darajasiga ko'ra taqsimlash hamda kelajakdagi moliyaviy ehtiyojlarni oldindan rejalashtirishni talab etadi. Shaxsiy byudjetni shakllantirishda avvalo asosiy ehtiyojlar uchun xarajatlar aniqlanishi, qarz majburiyatlari nazorat qilinishi va favqulodda vaziyatlar uchun yetarli moliyaviy zaxira yaratilishi lozim. Shundan so'ng mavjud mablag'larning ma'lum qismini uzoq muddatli moliyaviy maqsadlarga yo'naltirish mumkin. Birinchi investitsiyalarni amalga oshirishda yuqori daromad ortidan quvishdan ko'ra, investorning moliyaviy imkoniyatlari, investitsiya muddati va riskka munosabati hisobga olinishi muhim. Investitsiya vositalarini diversifikatsiya qilish, moliyaviy savodxonlikni oshirish va qarorlarni puxta tahlil qilish mumkin bo'lgan moliyaviy yo'qotishlarni kamaytirishga yordam beradi. Umuman olganda, inflyatsiya davrida byudjetni rejalashtirish va investitsiya qilish bir-birini to'ldiruvchi jarayonlardir. Oqilona byudjet, muntazam jamg'arma va puxta o'ylangan investitsiya strategiyasi shaxsning uzoq muddatli moliyaviy barqarorligiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Inflyatsiya va pul-kredit siyosati bo'yicha tahliliy materiallar. – Toshkent.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. O'zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy holati bo'yicha statistik ma'lumotlar. – Toshkent.
3. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Moliyaviy savodxonlik va aholi moliyaviy xulq-atvoriga oid materiallar. – Toshkent.